

Тетяна РУДЮК,
orcid.org/ 0000-0002-3679-5648
кандидат філологічних наук,
докторант кафедри стилістики
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(Київ, Україна),
доцент кафедри української мови та методики її навчання
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Чернігівська область, Україна) Swirid@i.ua

ВИВЧЕННЯ РОДИННОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ ЗНАКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОКУЛЬТУРИ (КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ АСПЕКТ)

У статті здійснено теоретичний аналіз і практичне декодування традиційних і сучасних позначок української народної культури в аспекті досліджуваних одиниць (комунікативно-діяльнісний аспект). Розроблено методичну організацію вказаних наукових спостережень із метою збереження, розвитку та належної передачі національних здобутків у шкільному курсі старшої школи. Крім того, акцентовано увагу на необхідності особистісного становлення у площині свідомого зростання української національної ідентичності, індивідуальної активності задля належної комунікативно-діяльнісної репрезентації нації. Спроектовано ефективність вказаних траєкторій руху крізь призму формування родинної лексичної компетенції та виховання свідомого ставлення до культури міжособистісної взаємодії в інтеракційних процесах сім'ї.

Серед умов, які забезпечували результативність вивчення досліджуваних одиниць у контексті знаків української цивілізації (комунікативно-діяльнісний аспект) визначено необхідність власних різноаспектних спостережень; формування практики взаємної підтримки та толерантності, вміння вибачати. Запропоновано черговість виконуваних видів робіт, які взаємопов'язано з лінгвістичним матеріалом та власними креативними міркуваннями. Звернено увагу на з'ясування етнокультурних коренів лінгвістичних явищ і можливості їхнього прочитання у процесі сучасної життєдіяльності.

Зроблено висновки про перспективність опрацювання досліджуваних одиниць у руслі вказаного напрямку (комунікативно-діяльнісний аспект); наголошено на можливості інтенсифікації процесів засвоєння навчального матеріалу, як-от: збереження культурних набутоків, трансляції досвіду попередніх поколінь, установлення причинно-наслідкового зв'язку лексем із визначеним матеріалом, творчого застосування СІТ, обговорення висновків, вражень тощо.

Ключові слова: етнокультура, родинна лексика, комунікація, комунікативно-діяльнісний підхід, лексична родинна компетентність.

Tetiana RUDIUK,
orcid.org/ 0000-0002-3679-5648
Candidate of Philological Sciences,
Doctoral Student at the Stylistics Department
National Dragomanov Pedagogical University
(Kyiv, Ukraine),
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Teaching Methodology
Nizhyn Mykola Gogol State University
(Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine) Swirid@i.ua

STUDY FAMILY VOCABULARY IN THE CONTEXT OF SIGNS UKRAINIAN ETHNOCULTURE (COMMUNICATIVE-ACTIVITY ASPECT)

The article provides the theoretical analysis and practical decoding of traditional and modern symbols of Ukrainian folk culture in the aspect of the studied units (communicative-activity aspect). The methodical organization of the specified scientific supervision for the purpose of preservation, development and proper transfer of national achievements in the course of senior school is developed. In addition, attention is focused on the need personal development in the plane of conscious growth Ukrainian national identity, individual activity for the proper communicative and activity representation of the nation. The effectiveness of these trajectories through the prism of the formation family lexical competence and the education of conscious attitude to the culture of interpersonal interaction in the family was projected.

Among the conditions that ensured the effectiveness of the studied units in the context of the signs of Ukrainian civilization (communicative-activity aspect) the need own multifaceted observations; formation the practice of mutual

support and tolerance, the ability to forgive were identified. The sequence of performed works is suggested, which are interconnected with the linguistic material and one's own creative considerations. Attention is paid to elucidating the ethnocultural roots of linguistic phenomena and the possibility of their reading in the modern life.

Conclusions are made about the further prospects of elaboration of the studied units in the specified direction (communicative-activity aspect); Emphasis is placed on the possibility of intensifying the processes of learning material, such as: preservation of cultural heritage, experience translation of previous generations, establishing the cause-and-effect relationship of tokens with certain material, creative use of IT, discussion of conclusions, impressions, etc.

Key words: ethnoculture, family vocabulary, communication, communicative-activity approach, lexical family competence.

Постановка проблеми. Мова безпосередньо пов'язана зі здоров'ям і фінансовим добробутом особистості, морально-психологічним мікрокліматом родини, функціонуванням нації загалом. Так, досить цікавим виявляється той факт, що країни з високою вербальною культурою успішніші. Наприклад, так можна говорити про Японію, Америку, Німеччину, Англію тощо.

У площині новітніх методичних розробок важливо акцентувати увагу на дослідженні родинних номінацій (комунікативно-діяльнісний аспект) у їхньому етнокультурологічному навантаженні; вихованні поваги, вмінні проводити відповідні аналогії, примножувати й оберігати традиційні цивілізаційні здобутки. Таким чином, окреслене коло завдань є необхідним складником новітніх процесів інтенсифікації навчання, формування лексичної родинної компетенції та плекання елітарної особистості з високим рівнем національної ідентичності.

Аналіз досліджень. В. В. Жайворонок справедливо наголошує на тому, що мова є одним із яскравих складників культури, в ній анімістична віра предків фігурувала основою первісного релігійного світогляду та охоплювала: анімізм – оживлення, анімізм – одухотворення та антропоморфізм – олюднення. З огляду на вказані структурні елементи поділяємо міркування науковця про те, що опис мовних одиниць із семантикою глибинних етнокультурних коренів слова є доволі продуктивним явищем, оскільки основною підвалиною становлення концептуальних мовних продуктів є етнокультурні концепти (знаки етнокультури) (Жайворонок, 2006: 3). Л. І. Мацько закликає сучасників до діяльної уваги нинішнього покоління, а саме: «Я думаю, що ми повинні активніше виступати за простір нашої культури й за те, щоб вона в майбутньому збереглась. Щоб ми, відстоюючи українську мову, посилались не тільки на Тараса Шевченка – захисника української мови, а й самі думали насамперед про її долю, треба нам якось активніше пропагувати українську мову <...>, дбати про майбутнє нашого народу, його мови й культури» (Мацько, 2009: 571). Комунікативна практична філософія

розглядає вказаний термін, суспільство та структури особистості як компоненти життєвого світу, які утворюють складні смислові зв'язки, комунікують один з одним, хоча втілюються в різних субстратах. Так, зокрема, культурне знання реалізується в символічних формах – у предметах споживання й технологіях, у словах і теоріях, у книгах і документах не менше, ніж у діях (Єрмоленко, 1999: 319).

Мета статті – розробити методiku вивчення родинної лексики в контексті знаків української етнокультури (комунікативно-діяльнісний аспект).

Виклад основного матеріалу. Досить цікавий матеріал дібрано та проілюстровано нами зі словника-довідника знаків української етнокультури В. В. Жайворонок. Пропонуємо здійснити подібний лексикографічний екскурс, оскільки: «*Старша профільна школа має ширше впроваджувати в навчально-виховний процес елементи наукового пошуку, творчі звіти, наукові дискусії, експерименти*» (Мацько, 2009: 43). Наприклад, *типова українська жінка* – весела, балакуча, досить рухлива і працьовита; зазвичай вона має меланхолійний характер, який, можливо, послужив підґрунтям для створення ніжних і сумовитих пісень українського фольклору (Жайворонок, 2006: 222). Дівчина-донечка відзначається всевітньовідомою вродою та багатим внутрішнім світом. Указані факти посвідчують *відповідні асоціативні ряди* на позначення досліджуваних родинних номінацій, як-от: серце, чарівниченька, рибчина, тонкая тополя, калина, перепілочка; щоки, як мак, очі чорні, як терен <...>, немов біла береза, груша, яблуна, вишня (символи дівочої/жіночої чистоти). Перехід від одного соціокультурного стану до іншого позначав для тендітної статі традиційний весільний обряд із барвінковим вінком, який знаменував невинність (Жайворонок, 2006: 27). Верба як тихе, скромне, беззахисне дерево уособлювала материнську ласку, турботу, мрії про щастя дітей (Жайворонок, 2006: 73). Символом жіночого здоров'я, краси та радості споконвіку залишалася калина. Цей кущ є знаком духовного життя, дівочості, краси й кохання;

заміжжя, радості або горя; родинних почуттів; щасливої долі; уособленням домівки, батьків і всього найріднішого загалом. Таку своєрідну символіку українського роду оспівано в загальновідомих піснях, як-от: «У полі калина, у полі червона хорошенько цвіте. Ой роде наш красний, роде наш прекрасний, Не цураймося, признаваймося, не багацько нас є/бо багацько нас є». Або в Назарія Яремчука: «Родина, родина – від батька й до сина/ Від матері доні добро передам./ Родина, родина – це вся Україна/З глибоким корінням, з високим гіллям» та інше. Білизна квітів – знак незайманості, дівчості; щойно розквітла калина – незріле кохання; рубання (ламання) калини – заручини чи одруження без згоди дівчини; зламана калина – покинута жінка; ягоди – правічні прикраси на короваї чи весільному гілці (Жайворонок, 2006: 270). Цікаво, що на День народження дівчат дарували калинові вінки, щоб були красиві та ніжні. Хлопцям – із чорнобривців і барвінку, щоб мали чорні брови та гарні очі. Красивих/добрих/лагідних <...> жінок асоціювали з ангелом, богинею чи лебідкою. Сварливих і злих прирівнювали до стихійного лиха або нечистої сили. Їх називали бабою-ягою, а то й мегерою. Проте номінація «баба» для давніх українців одночасно позначала одне зі старовинних божеств, як-от: матір-предкиню, берегиню, охоронницю, покрову, хранительку родинного вогнища; з її вшануванням постав культ Матері, Богині (Жайворонок, 2006: 13, 20). Поняття матері-берегині в переносному значенні позначає особу дружини, яка береже та підтримує домашнє вогнище, є покровою всьому родинному колу, жінка-мати. Україна в ширшому значенні також є уособленням роду, народу, історії, традицій та пам'яті предків (Жайворонок, 2006: 33–34).

Мама – це першорядна людина. Її особистість пов'язують із центральним органом організму чи символічним птахом, як-от: серце, голубонька, в образному значенні – ненька-Україна (Жайворонок, 2006: 393). Зауважимо, що наша мова має унікальні пошанні назви звертання до матері та батька, наприклад: *паніматка* = *паньматка* (*пестливі*) *паніматонька*, *паніматонька*, *паніматочка*, *паньматочка*, *паніматуся*, *паньматуся*, *паніматуся*, *паньматуся*/ *панотець* (Жайворонок, 2006: 432).

Знаковий еталон чоловіка позначено такими поняттями, як добро, розум, працьовитість і розважність. Молодого, сильного, сміливого парубка, козака традиційно називали орлом, який, як відомо, є царем птахів і символізує силу та мужність (Жайворонок, 2006: 420).

Батько – це голова родини, господар, порадишник, мудрий вихователь дітей, своєрідний енергетичний центр та опора для всієї сім'ї. Як правило, вказану особу прирівнювали до дуба, який символізував здоров'я, кохання, силу, могутність і подружнє життя. Пестливі звертання мали традиційну символіку – лебедина, лебедочко, соловейко, бик, явір тощо (Жайворонок, 2006: 330, 561). Ці дефініції позначали силу, мужність, хоробрість, здоров'я та чоловічу впевненість (Жайворонок, 2006: 34). Самотніх, неодружених чоловіків (парубків) називали бурлаками (Жайворонок, 2006: 60).

Цікаво, що лексема «родина» (родинка, родинонька, родиночка, родонька) є відомим українським символом душевного порятунку, затишку, ключовою ланкою родоводу (Жайворонок, 2006: 504), Адам і Єва – знаком предків, прародичів людського роду (Жайворонок, 2006: 478), горлиця – національним свідченням подружньої вірності та кохання; порівняння з якою вживалось як пестливе звертання до дівчат і жінок.

Важливим ритуальним атрибутом, символом щасливого подружнього життя та продовження роду був і залишається український вінок. Відомо, що це плетіння налічує дванадцять квіток/стрічок, де кожна – це певний символ-знак, як-от: жовтий – сонце, коричневий – земля, блакитний – небо, вода, зелений – молодість, фіолетовий – мудрість, малиновий – щирість, рожевий – достаток; вінок із червоних квітів – молодість, чистота, цнота, кохання та дівування тощо. Люди поклались на те, що цей жіночий оберіг знімає біль і береже волосся; є культурним символом українського народу (Жайворонок, 2006: 97). Так само говорили про солов'я як емблему родинного затишку та любові (Жайворонок, 2006: 561). До перерахованих знаків зараховували білий бузок як символ молодого подружнього життя (Жайворонок, 2006: 58); обручку як свідчення єднання родів та інше (Жайворонок, 2006: 408). Своєрідною святинею вважали вишиванку. Її передавали від покоління до покоління, з роду в рід, берегли як реліквію, адже вона мала особливу оберегову силу узорів. Відомо, що кожна дівчина мала вишити для свого коханого сорочку, за унікальністю якої судили про майстерність і вправність майбутньої господині (Жайворонок, 2006: 88). У народі маємо й полярний бік існування знакової системи. Наприклад, билина, згідно з відповідними уявленнями, виступала символом сирітства, бідності та самотності (Жайворонок, 2006: 36).

Цікавим асоціативним матеріалом позначено родинні номінації братів і сестер. Так, триколірна

фіалка (братики/братчики, котрі мають народні назви *зозульки, зозулині черевички, полуцвіт, сирітки*) є квіткою-емблемою світової гармонії Лади. Вірили, що ці квіти здатні охороняти родину від сварок, із них готували купіль (використовувати для парення в лазнях) або клали в кожен кут хати із зазначеною метою (Жайворонок, 2006: 54).

Розумову недосвідченість, безпорадність, нестриманість, Боже благословення, яке асоціювали з «Божою рососою» та квітами, традиційно пов'язували з дітьми *«Поки дитина не опечеться, доти вогню не боїться»*. Проте ні в якому разі не радили називати новонароджених зайчиками, бо будуть погано спати. Обереговою силою служили згадування вовка чи змії (Жайворонок, 2006: 401).

Знаком мудрості, досвіду, коріння роду, предків і пращурів споконвіку вважали дідуся з бабусею (Жайворонок, 2006: 186–187).

Об'єктом іронічних порівнянь виступали родинні номінації тещі та тестя; свекрухи та свекра. Символом скупості/недоброзичливості – дядини (Жайворонок, 2006: 210); уособленням зла й підступності – мачухи/вітчима (Жайворонок, 2006: 357) тощо.

Цікавою є вибірка об'єктів антропоморфізму. Наприклад: *голуб – голубка; лебідь – лебідка* тощо. Загальновідомим залишається той факт, що ця птаха є Божою, жертвовною птицею, біблійним символом Святого Духа, який у деяких народних обрядах є уособленням ангела та Святого Різдва (Жайворонок, 2006: 142). Автор наголошує на тому, що в Україні існувала заборона на вживання голубиного м'яса і традиційна віра в те, що люди, які тримають цих птахів, матимуть достаток і щастя. У багатьох народів, і в нашого зокрема, голуби є символом щирого, ніжного, вічного кохання, любовно-шлюбних взаємин, творчої сили. Їх зображували на рушниках, ними прикрашали короваї, воркування їхньої пари уособлювало злагоду між подружжям. Ця одинока птаха (без пари) за українськими традиціями була персоніфікацією самотнього чи покинутого парубка; небесного вісника чи душі померлого. Найвищим вираженням любові й ніжності, доброти й чистоти, незлобливості є найменування або звертання до близьких людей за номінацією-назвою вказаного птаха. Безперечно повагу до свого роду виражено найкращим народним епітетом, як-от *батько – сизий голубочок* (Жайворонок, 2006: 143). До того ж словники фіксують різноманіття зменшено-пестливих варіантів: *голубець, голубчик, голубничок, голубонько, голубок, голубочок, голубеня, голуб'я – пташа голуба; ж. голубиця, голубонька, голубочка* (Жайворонок, 2006: 142). Такі перера-

ховані етнокультурні спостереження допомагають глибше сприймати родинні номінації, культурні традиції та побут у діяхронічному зрізі.

Надзвичайно багатий символічний матеріал визначено родинною лексикою сімейного циклу, як-от: народження; хрестини; дівування/парубкування; одруження; батьківство тощо. Особливої уваги заслуговують родинні номінації за професійною діяльністю чоловіка/батька (див. Табл. 1).

Пропонуємо започаткувати ведення таблиці спостережень за наведеним зразком; виконання словникової роботи; опрацювання новітніх спеціальностей та трактування їхнього значення (наприклад, айтїшник, су-шеф, сушист тощо).

Тобто констатуємо відповідну закономірність називання членів родини за професійною діяльністю чоловіка/батька. Таку логіку пояснюємо давньою культурною традицією українців іменувати дружину та доньку за назвою діяльності голови сім'ї, позаяк саме батько мав вищий соціальний статус, який виступав своєрідним ідентифікатором для інших членів родини. Рідше (порівняно з номінацією дочки) відповідну практику називання спостерігаємо щодо продовжувачів батьківського роду, себто синів (див. табл. 1). Цю закономірність пояснюємо тим, що дівчата виступали берегинями родинного вогнища, з якими пов'язували культ матері та християнський еталон жіночої підпорядкованості чоловікові.

Матидля нашого народу є Берегинею землі, пам'яті предків, українського роду зокрема. В Т. Г. Шевченка слово «мама» – «велике та найкраще». Неньчину любов, проблеми морально-етичного виховання молоді та сімейні відносини возвеличували такі письменники: І. Я. Франко, М. М. Коцюбинський, П. А. Грабовський, Леся Українка (Л. П. Косач-Квітка), А. С. Малишко, О. П. Довженко В. А. Симоненко, М. П. Стельмах та інші.

Принагідно зауважимо, що найсвятіші для українців слова-символи – жіночого роду, як-от: Земля, Україна, Батьківщина, вірність, воля, історія, родина, праця тощо. Старші люди помічали, що найкраще за всіх навчають батько з матір'ю, тому сучасне покоління повинне прислухатись до їхнього досвіду, довіряти їм. Тато – це найсильніша надія та опора, захисник-годувальник. Буває трохи суворим, але його любов дещо стримана й виправдано врівноважена: *«Люби дитину так, щоб вона й не бачила. Не бачила, але завжди відчувала надійну батьківську руку»*. На отця покладали надзвичайно велику відповідальність: *яка гребля, такий млин, який батько – такий син; ледащо син – батьків гріх; умієш дітей родить – умій же й навчить* тощо.

Таблиця 1

Назви родинної лексики українців відповідно до професійної діяльності чоловіка/батька

Назви чоловічих професій/ коротке тлумачення дефініції	Родинна номінація жінки за фахом чоловіка	Родинна номінація доньки за фахом батька	Родинна номінація сина за фахом батька
Бондар – <i>майстер, ремісник, який виробляє діжки, бодні, дерев'яні відра тощо.</i>	–	–	–
Бортник – ...	–	–	–
Відьмак (відун) – ...	–	–	–
Вівчар – ...	–	–	–
Війт – ...	–	–	–
Гетьман – ...	Гетьманша	–	–
Гончар – ...	Гончариха	Гончарівна	–
Гусар – ...	Гусарка	–	–
Дзвонар – ...	Дзвонариха	–	–
Дяк – ...	Диякониha, дячиха	Дяківна	–
Князь – ...	Княгиня	–	–
Коваль – ...	Ковалиха	–	Ковальчук
Козак – ...	Козачка	Козача – дитя козака	
Король – ...	Королева	Королівна	Королевич
Кожум'яка – ...	–	–	–
Командир – ...	Командириха	–	–
Купець – ...	Купчиха	Купцівна	–
Куркуль – ...	Куркулиха	Куркулівна	Куркуленко
Лісник – ...	Лісничиха	Лісниківна	–
Батюшка – ...	Матушка	–	–
Мільйонер – ...	Мільйонерша	–	–
Отаман – ...	Отаманиха	Отаманівна	–
Офіцер – ...	Офіцерша	–	–
Паламар – ...	Паламарка	Паламарівна	–
Писар – ...	Писарша	–	–
Полковник – ...	Полковниця	Полковниківна	–
Полупанок – ...	Полупанійка	–	–
Піп – ...	Попада	Попадянка, попівна	Попович
Посланець – ...	Посланиця	–	–
Професор – ...	Професорка	–	–
Прокурор – ...	Прокурорша	–	–
Регент – ...	Регентша	–	–
Рекрут – ...	Рекрутка	–	–
Рибак – ...	Рибачиха	–	–
Секретар – ...	Секретариха	–	–
Сенатор – ...	Сенаторка	–	–
Солдат – ...	Солдатка	–	–
Султан – ...	Султанша	–	–
Титар – ...	Титариха	Титарівна	–
Токар – ...	Токариха	Токарівна	–
...
Назви сучасних спеціальностей			
Айтішник –
Су-шеф –
Сушист –
...

Важливим етапом навчального процесу має бути вивчення історичної та традиційної культури родинних свят, з'ясування відповідної національної специфіки та складання календаря пам'ятних дат (із використанням СІТ). Так, уперше в 1910 році після Першої Світової війни Анною Джарвіс (африканкою з Філадельфії) було організовано День матері. Торжество почали відзначати у Швеції, Норвегії, Данії, Німеччині, Чехословаччині. В 1928 році Союз українок Канади почав святкувати вже серед української громади. Наступного року на чолі з редактором тижневика «Жіноча доля» О. Л. Кисілевською святкував Львів. На жаль, за радянських часів така традиція, яка припадала у другу неділю травня, обірвалась. Починаючи з 1990-х років, свято було повернуто зусиллями громадських організацій, а найбільше – Союзом українок та Жіночої громади.

Згідно з указом президента України від 10 травня 1999 року № 489/99 цей День почали відзначати у другу неділю травня. Його святкують більше, ніж у 50 країнах світу, з деякою різницею в датах, наприклад: Білорусія – 14 жовтня, Росія – остання неділя листопада, Грузія – 3 березня, Польща – 26 травня, багато близькосхідних країн – 21 березня.

Цікаво, що лексема «мати» найбільше сполучається із групою слів, які на морфологічному рівні становлять прикметники. У зв'язку з цим пропонуємо укласти семантичну схему-характеристику родинних лексем, як-от **мама**:

- вік: *молода, стара, древня*;
- риси характеру: *добра, милосердна, чуйна*;
- зовнішність: *гарна, сива, ясноока/чорноока/блакитноока/зеленоока*;
- релігійність: *побожна, віруюча*;
- соціальна оцінка: *справжня, чудова, тощо*;

Зауважимо, що такі спостереження варто продублювати для інших номінацій; за можливості – опрацювати спільнокореневі сім'ї назв; дослідити зменшено-пестливі варіанти. Наприклад: *мама, мамка, мамоня, мамонька, мамочка, мамуленька, мамулечка, мамулюсьенька, мамуля, мамунечка, мамуночка, мамупуньочка, мамусенція, мамусенька, мамусечка* тощо.

День батька почали святкувати порівняно нещодавно – із 2019 року. Кабінет міністрів схвалив проєкт відповідного указу Президента, призначивши його на третю неділю червня. Реалізація нормативного акта має сприяти забезпеченню умов для розвитку сім'ї як основи суспільства; підвищенню статусу чоловіка як батька у процесі виховання молодого покоління. У різних країнах цей день припадає на різні дати, наприклад:

у США, Аргентині, Канаді, Японії, Ірландії, Індії, Нідерландах, Туреччині, Словаччині та інших – на 19 червня; в Польщі – на 23 червня; в Німеччині – в першу неділю червня; у Грузії – 3 жовтня; в Італії – 19 березня тощо.

25 квітня святкуємо День доньки; 22 листопада – сина; 30 квітня – дружини; 19 листопада – чоловіка. Із 2012 року (8 липня) – День сім'ї, присвяченого пам'яті святих Петра та Февронії, покровителів родини та любові в православ'ї. Це свято кохання, взаєморозуміння, гармонії та вірності (Указ президента «Про відзначення в Україні деяких пам'ятних дат і професійних свят», підписаний 30 грудня 2011 року). Міжнародний День сім'ї – 15 травня, встановленого Генеральною Асамблеєю ООН у 1993 році. День захисту дітей – 1 червня.

Так, характеристики різних картин світу відображено в певній мові, звичаях і традиціях, які акумулюють концепти-ключі семіотичної системи та відповідні правила взаємодії. Втім, деякі загальні рекомендації простежуємо у Святому Письмі, наприклад: *«Утримуйте язик свій від зла та вуста свої від підступних слів. Ухиляйтеся від гніву та робіть добро. Шукайте миру та слідуйте за ним. Очі Господа звернені до праведників і вуха його – до їхнього крику»* (Біблія, 2005: 548). Тут же віднаходимо пріоритетні комунікативно-діяльнісні складники: *«Дні літ наших – сімдесят років; і найкраща їхня пора – праця та хвороби, бо проходять швидко, і ми летимо <...> Навчи, Господи, нас лічити так наші дні, щоб ми набули серце мудре»* (Біблія, 2005: 573). Та чи не найголовніші: *«Спостерігайте за собою. Якщо ж зогришить проти Вас брат Ваш, скажіть йому; і якщо покається, пробачте йому; і якщо сім разів на день зогришить проти Вас і сім разів на день звернеться, і скаже: каюсь, – пробачте йому»* (Біблія, 2005: 1112).

Завершальним етапом пропонуємо встановити: таке

1. Проходження практики обміну ролями з використанням відповідних родинних номінацій.

2. Складання та здійснення переліку бажань членів сім'ї.

3. Організацію культурних варіантів спільного родинного відпочинку.

Висновки. Отже, вивчення родинної лексики в контексті знаків української етнокультури (комунікативно-діяльнісний аспект) – це доволі перспективний матеріал, який сприяє формуванню активної соціально-культурної позиції та родинної лексичної компетенції під час неперервної практики життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Библия. Книги Священного писания Ветхого и Нового завета. Киев : Издания Свято-Успенской Почаевской Лавры, 2005. 1346 с.
2. Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія. Підручник. Київ : Лібра, 1999. 488 с.
3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
4. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.

REFERENCES

1. Byblyia. Knyhy Sviashchenoho pysanyia Vetkhoho y Novoho zaveta [Bible]. – K. : Yzdanyia Sviato-Uspenskoï Pochaevskoi Lavry, 2005. – 1346 p. [in Russian].
2. Iermolenko A. M. Komunikatyvna praktychna filosofia. Pidruchnyk [Communicative practical philosophy. Textbook]. – K.: Libra, 1999. – 488 p. [in Ukrainian].
3. Zhaivoronok V. V. Znaky ukrainskoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk [Signs of Ukrainian ethnoculture: Dictionary-reference book]. – K.: Dovira, 2006. – 703 p. [in Ukrainian].
4. Matsko L. Ukrainska mova v osvitnomu prostori: navchalnyi posibnyk dlia studentiv-filolohiv osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia «mahistr» [Ukrainian language in the educational space: a textbook for students-philologists of educational and qualification level «Master»]. – K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2009. – 607 p. [in Ukrainian].